

Dato: 17.07.2025

Innspill til Norges svar på «Code of Practice». Fra Creo – forbundet for kunst og kultur

Creo – forbundet for kunst og kultur er Norges største kunstnerorganisasjon med over 11.000 medlemmer. Creos medlemmer arbeider innenfor alle deler av kulturlivet; Noen er artister eller musikere i det frie feltet, noen er utøvende musikere i et ensemble, i en kirke eller i et orkester.

Noen er pedagoger eller underviser i musikk eller andre kunsthøgskoler, på videregående skoler, i private og kommunale kulturskoler, ved en høyskole eller et universitet. Noen er låtskrivere eller komponister eller begge deler. Noen danser ballett eller moderne dans, noen jobber med lyd og lys eller gjør andre ting «bak scenen» og noen er scenografer, kostymedesignere eller musikkterapeuter.

Nedenfor kommer noen korte innspill til hva Norge – etter vårt syn - må se spesielt på når det gjelder forslaget til «Code of Practice». Vi har først og fremst sett på dokumentet «Code of Practice for General-Purpose AI Models», og vil gi følgende korte tilbakemeldinger med utgangspunkt i dette:

Vi vil først henviser til den Kulturpolitiske uttalelsen som årets LO-kongress vedtok nå i mai, og der følgende ble vedtatt om KI i kulturlivet:

Kunstig intelligens utgjør en betydelig opphavsrettslig, kunstnerisk og økonomisk utfordring for kunstnerne i alle felt. Utnyttelse av opphavsrettslig materiale i trening av KI-modeller i både offentlig og privat regi må kompenseres for, og det må etableres systemer for vederlag ved kommersiell utnyttelse av slike modeller. Opphavsretten må styrkes, slik at velfungerende betalingssystemer for de skapende og utøvende kunstnerne sikres. Det må jobbes for at verdiene som skapes av norske kunstnere ikke forsvinner til de store internasjonale techfirmaene, men kommer norske kunstnere til gode. Norge må hevde sin traktatkompetanse overfor EU og sikre inntektsgrunnlaget til Fond for utøvende kunstnere.

Med denne uttalelsen, Creos politikk på området og norsk åndsverkslov som utgangspunkt vil vi komme med disse tilbakemeldingene:

1. Frivillighet – ikke juridisk bindende

Dokumentet understreker at det ikke gir "compliance" i seg selv, og at tiltakene er frivillige. Dette er etter vårt syn problematisk. Frivillig etterlevelse er ofte utilstrekkelig for å ivareta opphavsrettens krav til forhåndssamtykke. I Norge er hovedregelen i åndsverkloven § 3 at opphaveren har enerett til eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring – noe som normalt krever aktivt samtykke. Dette er et strengt krav og står i kontrast til en tilnærming basert på "selvregulering". Dette er også et internasjonalt anerkjent prinsipp, finnes i internasjonalt vedtatte konvensjoner, og er implementert i lovgivning i en rekke land. Vi mener derfor at Norge må gi en tilbakemelding på at denne kodeksen må være tydeligere på at den ikke fritar fra krav om aktiv innhenting av lisens.

2. Manglende etterlevelsesmekanismer og rettsvern

Det finnes ikke et uavhengig kontrollorgan, tilsyn eller sanksjoner dersom aktører bryter prinsippene. Vi ser heller ikke at dette foreslås i dette dokumentet. Uten etterprøvbare mekanismer risikerer man at aktører trener modeller på ulovlig innhold uten rettslige følger. Dette strider mot åndsverkloven § 3 og 16 om krav til samtykke ved kopiering av beskyttet innhold utenfor privat område, og utløser slik Creo ser det, en rett til erstatning jf. åvl 81 for rettsstridig utnyttelse.

Vi vi derfor anbefale at dokumentet må foreslå mekanismer for håndheving, revisjon og uavhengig vurdering av etterlevelse, særlig for modeller brukt kommersielt.

3. Uklare standarder for "lawfully accessible"

Dokumentet sier at kun "lawfully accessible" innhold skal brukes (Measure 1.2), men uten tydelig definisjon.

I Norge gir ikke det at et verk ligger åpent tilgjengelige automatisk samtykke til bruk i maskinlæring. Dette må vurderes konkret. F.eks. nettsider bak betalingsmurer, men uten eksplisitt reservasjon, kan fortsatt være beskyttet.

Kodeksen må derfor avklare at tilgjengelighet ikke automatisk er det samme som fri bruk, og den må også henvise eksplisitt til nasjonale regler som åndsverkloven § 3, § 16 og § 11 (om eksemplarframstilling).

4. Robot.txt og rettsreservasjon er utilstrekkelig som enerettsbegrensning

Dokumentet legger opp til at rettighetshavere må reservere seg eksplisitt via robots.txt eller metadata (Measure 1.3).

Dette snur bevisbyrden – og er direkte i strid med åndsverklovens prinsipp om enerett og krav til samtykke ved bruk – og forutsetter utstrakt teknisk kompetanse hos rettighetshaver. Vi vil presisere – og vil oppfordrer dere til å gjøre det samme - at det må settes et grunnleggende prinsipp om en aktiv tillatelse, ikke rett til bruk dersom ikke aktiv motstand.

Etisk og – ikke minst -juridisk bør utgangspunktet være at bruk ikke er tillatt med mindre tillatelse er gitt, i tråd med opphavsrettens preventive karakter.

5. Mangelfull risikohåndtering for output som krenker opphavsrett

Tiltak for å forhindre at AI-modeller gjenskaper ulovlige etterligninger av beskyttet innhold er vage (Measure 1.4), og gir ikke opphaver tilstrekkelig beskyttelse mot ulovlig eller uønsket utnyttelse, selv om EU-retten gjør det. Dette bør samordnes og komme tydelig frem. Ingen konkret teknologi eller metode beskrives, og det overlates til aktørene å vurdere hva som er "appropriate". Det kan føre til at f.eks. tekst-, musikk- eller bildegenerering utilsiktet gjenskaper verk, eller skaper verk som er så nært i uttrykk at det kan sies å være et plagiat – noe som vil være et brudd på åndsverkloven § 2 og § 11a.

Det bør kreves bruk av robust gjenkjennings- og filtreringsteknologi (f.eks. watermark-sjekk, fingerprinting) samt logging og dokumentasjon for etterprøving.

6. Uavklart forhold til norsk kollektiv forvaltning

Det er ikke nevnt hvordan kollektive rettighetsorganisasjoner (som Kopinor, BONO, TONO og Gramo) involveres. Dette svekker rettighetshavernes mulighet for å føre tilsyn med hvordan verkene deres brukes i Norge, og er i strid med målsetningene vi her til lands har om bærekraftig og rettferdig utnyttelse av opphavsrettslig beskyttede verk.

7. Avsluttende kommentarer

På den positive siden har dokumentet et ganske klart fokus på transparens og informasjonsplikt (Measure 1.5), det ligger en tydelig oppfordring til bruk av åpne standarder og samarbeid med rettighetshavere (Measure 1.3) Dokumentet er et skritt i riktig retning, men har flere kritiske mangler med tanke på faktisk etterlevelse av opphavsretten slik den forstås etter norsk åndsverklov og EU-retten. Prinsippet om forhåndssamtykke og aktiv lisens må ligge til grunn. Videre bør tiltakene styrkes gjennom klarere definisjoner, forpliktende standarder, ekstern håndheving og bedre involvering av rettighetshavere og deres organisasjoner

Med vennlig hilsen

Hans Ole Rian
Forbundsleder
Creo – forbundet for kunst og kultur